

Nordmenn blant de ivrigste på kultur

Det er en betydelig større andel av befolkningen i Norge som de siste tolv måneder har vært på kino, konserter, museer og kunstutstillinger sammenlignet med gjennomsnittet for 24 land i Europa. Noen land har likevel større besøksandel enn Norge. I alle landene har aldri stor betydning for kulturbruken. Andelen er størst blant de unge, så synker den med stigende alder. God inntekt og god helse har mye å si for om vi benytter oss av ulike kulturtilbud.

Odd Frank Vaage

Vi har i mange år hatt omfattende undersøkelser om nordmenns bruk av ulike kulturtilbud (Vaage 2007 og Vaage 2009). For å sette omfanget av denne typen aktiviteter inn i et større perspektiv kan det være interessant å se hvordan situasjonen er i andre land. I 2006 det ble gjennomført en sammenlignbar undersøkelse av befolkningens kulturbruk i 24 europeiske land (se tekstsaks om datagrunnlag).

Vi skal her se nærmere på resultatene fra undersøkelsen når det gjelder andelen som de siste tolv måneder har vært på kino, konserter og scenekunst (teater, opera, ballett eller dans) og på kulturelle steder (museer, kunstutstil-

Tabell 1. Andel som har brukt kulturtilbud siste tolv måneder i 24 europeiske land. 16 år og over. 2006. Prosent

	Forestillinger med teater, konserter, opera, ballett eller dans	Museer, kunstutstillinger, historiske bygninger/ruiner eller arkeologiske utgravninger	Kino	Antall svar
Gjennomsnitt for 24 land	47	42	47	
Norge	63	56	54	5 767
Island	76	47	68	2 840
Finland	60	61	47	10 735
Sverige	58	58	52	6 829
Danmark	53	54	60	5 811
Slovakia	61	54	53	23 853
Luxemburg	56	52	68	8 657
Storbritannia	52	52	53	22 472
Nederland	53	50	45	9 538
Tsjekkia	37	44	37	15 490
Frankrike	46	44	51	20 342
Spania	36	43	49	30 294
Ungarn	37	43	33	18 351
Belgia	45	42	48	15 490
Latvia	48	41	34	10 843
Estland	61	40	42	13 994
Østerrike	54	39	42	12 232
Irland	46	36	47	7 879
Litauen	50	33	31	11 798
Polen	27	32	41	44 161
Portugal	47	32	37	14 367
Kypros	48	26	48	9 324
Italia	28	25	43	49 945
Hellas	31	15	38	13 800

Kilde: EU-SILC 2006.

Odd Frank Vaage er sosiolog og seniorrådgiver i Statistisk sentralbyrå, Seksjon for leveårsstatistikk. (odd.vaage@ssb.no)

linger, historiske bygninger/ruiner eller arkeologiske utgravninger).

Størst andel har vært på konsert eller sett scenekunst på Island

47 prosent har i gjennomsnitt vært på forestillinger med teater, konserter, opera, ballett eller dans siste tolv måneder i de 24 landene vi ser på her. Størst andel finner vi på Island, fulgt av Norge, Slovakia, Estland og Finland. Alle de nordiske landene ligger over gjennomsnittet. Andelen er minst i Polen, Italia og Hellas (se tabell 1).

Det er liten forskjell mellom kvinner og menn i de ulike landene når det gjelder andelen som har vært på konsert eller sett scenekunst (forestillinger med teater, opera, ballett eller dans), henholdsvis 47 prosent menn og 51 prosent kvinner har i alt vært på slike tilbud siste tolv måneder.

I de aller fleste landene er tallene litt høyere for kvinner enn for menn. Forskjellen er størst i Estland. Her er forskjellen på 11 prosentpoeng i kvinnes favør. I Tsjekkia er forskjellen på 10 prosentpoeng og i Finland på 9 prosentpoeng. Tallene for Norge viser kun en ubetydelig forskjell mellom menn og kvinner.

Vi ser store forskjeller etter alder i andelen som går på konserter og scenekunst. Dette gjelder både mellom aldersgruppene innenfor et land og mellom landene (se tabell 2). Blant dem i alderen 16-24 år er det for alle de 24 landene 63 prosent i snitt som benytter seg av tilbudet. Dette gjelder noe under 50 prosent i Italia, Polen og Østerrike, og rundt 80 prosent på Island, i Estland og i Litauen. I Norge er andelen 71 prosent for den yngste aldersgruppen.

Blant de eldre, i aldersgruppen 67 år eller eldre, er det i gjennomsnitt 25 prosent som går på konserter eller som ser ulike former for scenekunst (se tabell 2). Relativt få eldre går på slike arrangementer i Polen (6 prosent) og på Kypros (9 prosent), mens over halvparten av de eldre på Island benytter tilbudet. På Island er andelen som bruker slike kulturtilbud i løpet av en tolv måneders periode svært høy i alle aldersgrupper. Andelen som bruker slike kulturtilbud i Norge, ligger også betydelig over gjennomsnittet i alle aldersgrupper.

Stor forskjell i kulturbruk etter utdanning ...

Når vi nå går over til å se på ulike kulturtilbud i forhold til utdanning, inntekt og helse, begrenser vi antall land til de tolv som ligger nærmest Norge geografisk eller kulturelt.

Vi ser at blant dem med grunnskole som høyeste utdanning var det 20 prosent av polakkene som hadde vært på konsert eller sett scenekunst siste tolv måneder. I Norge var andelen 45 prosent. På Island gjaldt dette 69 prosent blant dem med kun grunnskoleutdanning og 88 prosent blant dem med høyere utdanning. Blant nordmenn var andelen for dem med høyere ut-

Tabell 2. **Andel som har vært på forestillinger med teater, konserter, opera, ballett eller dans siste tolv måneder i 24 europeiske land. I alt og etter alder. 16 år og over. 2006. Prosent**

	I alt	16-24 år	25-34 år	35-44 år	45-54 år	55-66 år	67 år eller eldre
Gjennomsnitt for 24 land	49	63	56	50	47	42	25
Island	76	86	76	73	81	80	58
Norge	63	71	72	69	68	64	37
Estland	61	77	66	61	52	44	23
Slovakia	61	76	64	55	47	41	20
Finland	60	66	70	64	63	59	44
Sverige	58	66	64	58	60	64	43
Luxemburg	56	63	55	51	54	49	38
Østerrike	54	49	57	55	57	58	38
Danmark	53	61	65	58	58	51	30
Nederland	53	60	65	59	51	47	33
Storbritannia	52	58	57	55	54	49	40
Litauen	50	77	51	49	48	33	19
Kypros	48	63	48	50	34	28	9
Latvia	48	67	53	47	40	34	17
Portugal	47	72	67	49	39	29	13
Frankrike	46	61	54	52	48	44	24
Irland	46	57	54	48	52	41	25
Belgia	45	54	53	47	46	42	26
Tsjekkia	37	54	41	39	36	31	18
Ungarn	37	62	45	35	29	26	10
Spania	36	55	47	37	34	29	15
Hellas	31	51	46	36	28	20	12
Italia	28	48	38	31	28	23	10
Polen	27	49	30	22	18	15	6

Kilde: EU-SILC 2006.

Datagrunnlag

Tallene i artikkelen er hentet fra «EU Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC) 2006». Dette er en undersøkelse regulert av EU (kommisjonen) og koordinert av Eurostat. Tallene for Norge blir samlet inn av Statistisk sentralbyrå.

EU-SILC er forankret i det europeiske statistiske system (ESS). I EU-SILC 2006 er det stilt spørsmål om kulturbruk til befolkningen i 22 medlemsland i EU, samt Norge og Island. I alt deltok 381 000 europeere i undersøkelsen, blant dem 5 767 nordmenn. EU-SILC gjennomføres etter en såkalt Open Method of Coordination. Det vil si at hvert land har mulighet til å tilpasse utvalg, utvalgsstørrelse og datainnsamling etter nasjonale behov. Tallene er basert på svar fra personer i aldersgruppen 16 år og eldre.

For landenes kulturbruk i befolkningen totalt og for kjønn og alder er alle de 24 landene tatt med i sammenligningen. For utdanning, inntekt og helse er det tolv landene som ligger nærmest Norge geografisk eller kulturelt, brukt som sammenligningsgrunnlag. Dette ble gjort etter ønske fra Kulturdepartementet, som har finansiert analysen.

Tabell 3. **Andel som har vært på forestillinger med teater, konserter, opera, ballett eller dans siste tolv måneder i 13 europeiske land, etter utdanning. 16 år og over. 2006. Prosent**

	Grunn- skole	Videre- gående skole	Høyere ut- danning	Høyest minus lavest
Gjennomsnitt for 13 land	42	55	74	32
Norge	45	63	84	39
Sverige	48	60	76	28
Danmark	38	59	71	33
Finland	45	60	80	35
Island	69	75	88	19
Nederland	33	56	72	39
Storbritannia	34	56	68	34
Frankrike	38	51	70	32
Estland	59	58	74	15
Polen	20	24	55	35
Østerrike	34	59	73	39
Latvia	36	47	75	39
Litauen	43	47	73	30

Kilde: EU-SILC 2006.

Husholdsinntekt i kvartiler

Husholdsinntekt er delt opp i fire kvartiler, som hver representerer omtrent 25 prosent av dem som er med i undersøkelsen, fordelt etter størrelsen på inntekten. 1. kvartil er de 25 prosent som har lavest husholdsinntekt, og 4. kvartil er de 25 prosent med høyest husholdsinntekt. Denne fordelingen er gjort for å kunne sammenligne personers husholdsinntekt i de ulike landene, uavhengig av myntenhet.

danning 84 prosent. Gjennomsnittet for de 13 landene når det gjelder å bruke kulturtilbud øker sterkt når vi går fra lav til høy utdanning. Dette gjelder samtlige land (se tabell 3).

... og etter inntekt og helse

Vi finner en klar sammenheng mellom husholdsinntekt og kulturbruk når det gjelder dem som besøker teater, konserter, opera og ballett-/danseforestillinger. Vi deler her husholdsinntekten i fire kvartiler, og vi ser da at forskjellen i andelen som bruker slike kulturtilbud, varierer med 27 prosentpoeng mellom høyeste inntektskvartil og laveste kvartil (se tekstboks). Størst forskjell er det i Litauen med 36 prosentpoeng og i Estland med 34 prosentpoeng. Forskjellen er lavest på Island, med 18 prosentpoeng. Derneft følger Nederland med 23 prosentpoeng. I Norge er forskjellen på 29 prosentpoeng, altså noe over gjennomsnittet.

Hvis vi ser nærmere på sammenhengen mellom egenrapportert helsetilstand og besøk på konserter eller scenekunst siste tolv måneder, er det i alt en forskjell i besøksandelen på 53 prosentpoeng mellom dem som har svært god helsetilstand, og dem som har svært dårlig helsetilstand. Størst forskjell finner vi i Estland, Litauen og Norge. Lavest er forskjellen i Sverige og Storbritannia (se tabell 4).

De fra Norden går mest på museer og historiske steder

Ser vi på andelen som har vært på museer, kunstutstillinger, historiske bygninger/ruiner eller arkeologiske utgravninger siste tolv måneder, er gjennomsnittlig andel for alle landene 42 prosent (se tabell 1). Blant landene er andelen deltakere størst i Finland og Sverige, med Norge på tredjeplass. Igjen finner vi at alle de nordiske landene ligger over gjennomsnittet. Her er andelen minst i Hellas, fulgt av Italia Kypros, Polen og Portugal.

Tallene for besøk på museer, kunstutstillinger, historiske bygninger/ruiner eller arkeologiske utgravninger siste tolv måneder viser at det heller ikke her er snakk om noen store forskjeller mellom kjønnene. Totalt sett har 41 prosent av mennene og 44 prosent av kvinnene vært på slike tilbud. Også her er forskjellen størst i Estland, med en forskjell på 15 prosentpoeng. Derneft følger Island med en forskjell på 10 prosentpoeng og Luxembourg med 8 prosentpoeng, alt i kvinnenes favør.

I Norge er forskjellen liten, 58 prosent blant menn og 54 prosent blant kvinner. Norge og Nederland er de eneste landene der mennenes andel er noe større enn kvinnenes, men forskjellen er liten. For øvrig er det hele seks land hvor prosentandelen er nøyaktig like stor blant kvinner og menn.

I hvilken grad eldre benytter seg av ulike kulturtilbud er også varierende når det gjelder besøk på museer, kunstutstillinger og kulturelle steder. I Hellas og Kypros går under 10 prosent i aldersgruppen 67 år eller eldre for å se på kulturelle steder i løpet av en tolv måneders periode. I Danmark, Sverige og Finland benytter derimot mer en 40 prosent i denne aldersgruppen slike kulturtilbud. I Norge er andelen 37 prosent i denne aldersgruppen.

Større forskjell i Norge enn i andre nordiske land

Det er en klar sammenheng mellom inntekt og besøk på museer, kunstutstillinger og andre kulturelle steder. Dette gjelder for alle de 13 landene totalt og for de enkelte landene, med Island som et unntak. Der er det liten forskjell

i denne typen kulturbruk etter husholdsinntekt. Forskjellen er størst mellom laveste og høyeste kvartil i Latvia og Litauen. I tillegg til Island er forskjellen forholdsvis lav i Østerrike og Danmark, mens Norge ligger omtrent på gjennomsnittet for de 13 landene (se tabell 5).

Forskjellen i andel brukere, mellom dem som har svært god helsetilstand, og dem som har svært dårlig helsetilstand, for besøk på museer, kunstutstillinger, historiske bygninger/ruiner eller arkeologiske utgravninger er ikke så stor for de 13 landene i gjennomsnitt. Her er forskjellen størst i Estland med 62 prosentpoeng, Latvia med 52 prosentpoeng og Litauen med 50 prosentpoeng. Forskjellen er minst i Danmark og Island med 30 prosentpoeng, fulgt av Sverige med 32 prosentpoeng.

I Norge er andelen som har vært på slike kulturtilbud blant dem som har svært dårlig helse på 20 prosent, mens andelen blant dem som har svært god helse, er på 65 prosent. Altså en forskjell på 45 prosentpoeng. Det er en betydelig større forskjell enn i de andre nordiske landene.

Størst andel kinogjengere på Island og i Luxembourg

Tabell 1 viser også andelen som har vært på kino siste tolv måneder. Gjennomsnittlig andel for alle de 24 landene er 47 prosent. Hvis vi sammenligner de ulike landene, er andelen størst på Island og i Luxembourg, fulgt av Danmark på tredje plass. Deretter følger Norge, med en andel på 54 prosent.

Også her ligger de nordiske landene godt an, alle ligger rundt gjennomsnittet eller høyere. Lavest andel finner vi blant dem som bor i Litauen, med 31 prosent, etterfulgt av Ungarn og Latvia.

Gjennomsnittstallene for de 24 landene når det gjelder andelen på kino siste tolv måneder er 47 prosent for menn og 46 prosent for kvinner. Det er ingen stor forskjell mellom kjønnene for noen av landene. Skillet er størst i Ungarn med en forskjell på 7 prosentpoeng, fulgt av Italia, Latvia, Nederland og Hellas. I alle disse landene er andelen større blant menn enn kvinner. I Norge er andelen lik for begge kjønn.

I gjennomsnitt for alle de 24 landene var 80 prosent i aldersgruppen 16-24 år kinogjengere siste tolv måneder. I gruppen 67 år og eldre er andelen 10 prosent. Eldre på Kypros (2 prosent), Slovakia (2 prosent) og i Ungarn (3 prosent) går i mindre grad på kino enn eldre på Island (27 prosent). I alle de nordiske landene ligger andelen i denne aldersgruppen over gjennomsnittet for landene totalt. I Norge er andelen 17 prosent.

Stor forskjell i kinobesøk etter utdanning blant nordmenn

Det er særlig i Polen og Storbritannia vi finner stor forskjell i kinobesøket mellom personer med høy og lav utdanning. Forskjellen er på 30 prosentpoeng. Dernest følger Frankrike og Norge. Det betyr at det er en svært betydelig sammenheng mellom kinobesøk og utdanningsnivå i Norge. Island ligger godt under gjennomsnittet for alle de 13 landene, sammen med Latvia og Litauen, mens de andre nordiske landene ligger litt over gjennomsnittet.

I Estland er det en negativ sammenheng, det vil si at det er en større andel blant dem med lav utdanning enn blant dem med

Tabell 4. Andel som har vært på forestillinger med teater, konserter, opera, ballett eller dans siste tolv måneder i 13 europeiske land, etter helsetilstand. 16 år og over. 2006. Prosent

	Svært god	God	Mid-dels	Dårlig	Svært dårlig	Best minus dårligst
Gjennomsnitt for 13 land	68	59	43	26	15	53
Norge	75	65	54	36	13	62
Sverige	68	63	45	35	32	36
Danmark	65	53	40	28	13	52
Finland	70	65	53	36	23	47
Island	82	79	62	46	36	46
Nederland	64	57	36	26	8	56
Storbritannia	61	54	40	25	20	41
Frankrike	61	49	36	20	12	49
Estland	83	71	49	20	4	79
Polen	47	32	16	8	3	44
Østerrike	63	58	44	23	10	53
Latvia	67	58	44	19	14	53
Litauen	75	66	41	18	10	65

Kilde: EU-SILC 2006.

Tabell 5. Andel som har vært på museer, kunstutstillinger, historiske bygninger/ruiner eller arkeologiske utgravninger siste tolv måneder i 13 europeiske land, etter husholdsinntekt i kvartiler. 16 år og over. 2006. Prosent

	1. kvartil	2. kvartil	3. kvartil	4. kvartil	Høyest minus lavest
Gjennomsnitt for 13 land	35	43	50	60	25
Norge	42	49	54	66	24
Sverige	50	57	63	73	23
Danmark	48	59	55	66	18
Island	45	44	49	49	4
Finland	49	62	67	78	29
Nederland	42	50	51	62	20
Storbritannia	37	49	58	68	31
Frankrike	32	39	50	63	31
Estland	26	32	46	49	23
Polen	19	26	32	49	30
Østerrike	31	37	43	47	16
Latvia	20	31	43	58	38
Litauen	15	26	35	51	36

Kilde: EU-SILC 2006.

høy utdanning som går på kino. Dette kan ses i sammenheng med kinobesøk fordelt på alder i Estland. Alderen blant dem som går på kino, er lavere enn i andre land, noe som også gir utslag for utdanningsvariabelen, ved at de unge ikke har nådd så langt i utdanningssystemet som de voksne.

Til tross for at kinobesøk er et forholdsvis rimelig kulturtilbud, er det også en klar sammenheng mellom bruken av dette tilbudet og folks husholdsinntekt. Blant personer som befinner seg i det laveste inntektskvartilet i de 13 landene totalt, er det 35 prosent som har vært på kino de siste tolv måneder. Blant personer i det høyeste kvartilet er andelen 65 prosent, det vil si en forskjell på 31 prosent. Forskjellen er størst i Storbritannia og Litauen, med 39 prosent. Lavest forskjell er det på Island med 18 prosent og Nederland med 23 prosent. Norge ligger litt over gjennomsnittet, med 29 prosent.

Lavest besøksandel for kino, 12 prosent, finner vi blant dem i lavest inntektskvartil i Litauen. Høyest besøksandel, 80 prosent, har personer i høyeste inntektskvartil i Danmark. Det er en forskjell på 68 prosentpoeng. Når det gjelder kinobesøk, er det stor forskjell mellom dem som har svært god helse, og dem som har svært dårlig helse. Totalt for de 13 landene er forskjellen på 56 prosentpoeng. Størst er forskjellen i Polen og Estland, med 68 prosentpoeng.

I Estland har 0, altså under 0,5 prosent, blant dem med svært dårlig helse vært på kino siste tolv måneder. I motsetning til dette har 21 prosent i denne gruppen i Danmark vært på kino siste tolv måneder. Storbritannia, Sverige og Danmark er de landene som har minst forskjell i kinobesøk ut i fra helse, med henholdsvis 48, 49 og 51 prosentpoeng. Deretter følger Finland med 52 prosentpoeng. I Norge er forskjellen på 56 prosentpoeng, det vil igjen si størst i Norden.

Norge og Norden skiller seg positivt ut

Generelt viser tallene i undersøkelsen at Norge ligger godt an sammenlignet med andre land i Europa når det gjelder andelen av befolkningen som besøker ulike kulturtilbud. På alle de tre kulturbruksområdene ligger alle de nordiske landene bedre an enn gjennomsnittet. Særlig skiller Island seg positivt ut. Gjennomsnittstallene for Europa viser at det er liten forskjell i besøksandel mellom menn og kvinner både for kinobesøk, besøk på konsert/scenekunst, og når det gjelder besøk på museer, kunstutstillinger og andre kulturelle steder.

Det er store skiller mellom aldersgruppene i andelen som bruker kulturtilbudene. Andelen er størst blant de unge, så synker den med stigende alder. Dette gjelder både gjennomsnittet for alle landene sett under ett og for de enkelte landene hver for seg. Gjennomsnittlig er det en betydelig større andel kulturbrukere blant dem med høyere utdanning enn blant dem med grunnskole som eneste utdanning.

Det er en klar sammenheng mellom brukerandelen av kulturtilbudene og husholdsinntekt. Den fjerdedelen av befolkningen som har høyest husholdsinntekt, bruker tilbudene i betydelig større grad enn den fjerdedelen med lavest inntekt. Dette gjelder gjennomsnittet for alle de 13 landene og for alle landene hver for seg.

Nesten uten unntak er det slik at andelen kulturbrukere synker med dårligere helsetilstand i hvert enkelt av landene, inkludert Norge. Estland skiller seg ut som det landet hvor det er størst forskjell i kulturbruken mellom dem som har best og dårligst helse. Med unntak av Norge skiller de andre nordiske land og Storbritannia seg ut som land hvor denne forskjellen er minst.

Referanser

Vaage, Odd Frank (2007): *Kultur- og mediebruk i forandring. Bruk av kulturtilbud og massemedier fra 1991 til 2006*, Statistiske analyser 95, Statistisk sentralbyrå. (<http://www.ssb.no/sa95/>)

Vaage, Odd Frank (2009): *Norsk kulturbarometer 2008*, Statistiske analyser 107, Statistisk sentralbyrå. (<http://www.ssb.no/emne/07/02/kulturbar/sa107/>)